

תוספות ותיקוני נוסח גאוגרפיים בפירוש רמב"ן לתורה

דוד שניאור

תוספות רמב"ן לפירושו על התורה נחקרו בשנים האחרונות. בעקבות המחקר, ההנחה הרווחת הייתה כי רמב"ן כתב שתי מהדורות לפירושו על התורה: את המהדורה הראשונה הוא כתב בספרד ואת השנייה הוא כתב ועדכן בארץ ישראל, לאחר עלייתו לארץ.

מחקר מדגמי של תוספות רמב"ן בכתבי־יד שונים של פירושו, בתחום הגאוגרפיה של ארץ ישראל, מלמד על עדכונים שונים בפירושו, כמו זיהוי אתרים וקביעת מרחקים, שנכתבו לאחר הגעתו לארץ, והכרתו את המציאות הגאוגרפית מקרוב. יחד עם זאת, השוואת הימצאותן של תוספות אלו בכתבי־היד מלמדת כי קשה לקבוע בנחרצות שהיו רק שתי מהדורות, ונכון יותר להניח שהיו כמה מהדורות, שמציינות את 'גלי' העדכונים, שנוספו במהלך שנים אחדות.

ד"ר דוד שניאור, המחלקה לתנ"ך, שאנן – המכללה האקדמית הדתית לחינוך, קריית שמואל,

רחוב הים התיכון 7, ת"ד 906, קריית שמואל, חיפה 26109

david.shneor@gamil.com